

Використання проектної технології в початковій школі

Проектна діяльність – нині одна з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в XXI столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме через метод проекту.

У сучасній школі можна виділити чотири основні напрями ефективного використання проектної технології:

- проект як метод навчання на уроці;
- проектні технології дистанційного навчання;
- для формування дослідницьких навичок школярів у позаурочній роботі;
- як метод організації дослідницької діяльності вчителів.

Метод проектів знаходить все більше поширення у системі освіти різних країн світу. Причини цього явища, як вважають дослідники, криються не тільки у сфері педагогіки, але й у сфері соціальній, а саме:

- необхідність не стільки передавати учням суму тих чи інших знань, скільки навчити їх здобувати знання самостійно, використовувати їх для вирішення нових пізнавальних і практичних задач;
- актуальність розвитку в учнів комунікативних навичок, умінь працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника і т. ін.), долати конфліктні ситуації;
- необхідність широких людських контактів, точками зору на одну проблему, знайомства з різними культурами;
- значущість для діяльності людини умінь користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки.

Особливості втілення проектної технології у початковій школі

Використання проектної технології у початковій школі має свою специфіку: слід враховувати вікові та психологічні особливості учнів. Усі етапи

проектної діяльності повинні ретельно контролюватися вчителями, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще мало. Проекти для початкової школи у більшості випадків мають бути короткотривалі.

Залучення молодших школярів до проектної роботи сприяє формуванню в них таких компетентностей:

- уміння працювати в колективі;
- уміння розділяти відповідальність;
- аналізувати результати діяльності;
- відчувати себе членом команди;
- навички аналітичного погляду на інформацію;
- здатність до адекватної самооцінки.

Проект – це індивідуальна, частіше групова або колективна діяльність школярів, яка спрямована на створення певного унікального кінцевого продукту. Проект розглядають як "п'ять П": проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація.

Шосте "П" проекту – його портфоліо, тобто папка, у яку зібрані всі робочі матеріали (чернетки, плани, звіти тощо).

Особливості проектної діяльності молодших школярів:

- Робота у проекті розпочинається із чіткого формулювання мети проекту, завдань та планування дій.
- Найбільш важливою частиною плану є покрокова розробка проекту, в якій вказаний перелік конкретних дій з вказівкою виходів, термінів, відповідальних.
- Обирається форма проектної діяльності: індивідуальна, групова, колективна.
- Робота у проекті передбачає пошук інформації, яка потім буде оброблятися, систематизуватися, узагальнюватися, адаптуватися для подальшого використання.

- Результатом роботи над проектом є якийсь певний кінцевий продукт. Наприклад: газета, книга, листівка, виставка малюнків, колективне панно, твір, комп'ютерна презентація, стаття у газету, реклама, віртуальний музей, фотоальбом, збірка власних творів, вистава, свято, концерт, рольова гра, екскурсія, тематична міні-збірка, сценка, дослідницька робота тощо)
- Робота у проекті закінчується презентацією його кінцевого продукту.

Основні етапи роботи у проекті

1 етап – Організаційний

Учитель повідомляє учням тему, мету, кінцевий продукт проекту, завдання, план роботи. Усе це обговорюється в класі, учні вносять свої пропозиції.

2 етап – Підготовчий

Відбувається збір матеріалу, ознайомлення з навчальною інформацією, виконання тренувальних вправ.

3 етап – Проектна робота

Починається проектування "макета", опрацювання зібраної інформації, її коригування. На цьому етапі учні звертаються до довідників, словників, до вчителя для одержання додаткової інформації.

4 етап – Оформлювальний

На цьому етапі відбувається остаточне оформлення кінцевого продукту (малювання, складання, розфарбовування, оформлення презентації тощо). Це може відбуватися як у школі, так і вдома.

5 етап – Презентація проекту

Учні розповідають про свою роботу у проекті, демонструють кінцевий продукт, захищають ідею, зміст, відповідають на запитання опонентів.

6 етап – Підбиття підсумків

На цьому етапі вчитель (координатор проекту) та учні (учасники проекту) аналізують виконану роботу, виявляють її переваги та недоліки, оцінюють свою участь у проекті, складають плани на майбутнє.

Типи проектів

В основу типології проектів можна покласти різні ознаки. Наприклад, залежно від кількості учасників, проекти можуть бути індивідуальними, груповими (2–6 осіб), колективними; залежно від часу, витраченого на

реалізацію, проекти можуть бути короткотривалими (1–3 уроки), середньої тривалості (до місяця), довготривалими (кілька місяців). За тематичною спрямованістю проекти бувають дуже різноманітними: мовні, екологічні, етнографічні, країнознавчі, з прав людини, соціологічні тощо. Не завжди легко визначити тип проекту за тематичною спрямованістю, адже більшість із них за своєю сутністю є міждисциплінарними.

Частіше тип проекту визначається за характером діяльності, що в ньому є провідною. Розглянемо такі основні типи проектів: дослідницькі, інформаційні, творчі, ігрові, практичні (практично орієнтовані). Особливу групу складають телекомунікаційні проекти. Вони вимагають обов'язкового використання телекомунікаційних технологій.

Дослідницькі проекти. В основі проекту знаходиться дослідження певних явищ та процесів.

Дослідницькі проекти потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження, продуманості методів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, висування гіпотез розв'язання проблеми і намічення шляхів її розв'язання.

Наприклад. Дослідницький проект "Дитяча книжкова полиця моїх батьків" (4 клас).

Тема дослідження: Коло читання моїх батьків у дитинстві.

Актуальність. Знайомство з улюбленими книгами батьків – один із можливих способів активізації читання дітей.

Об'єкт дослідження: читацька активність батьків у дитинстві.

Предмет дослідження: книги, які читали батьки у дитинстві.

Мета проекту: сприяти підвищенню зацікавленості дітей читанням.

Індивідуальні завдання

- З'ясувати, чи було читання улюбленим заняттям батьків. Чи відвідували батьки бібліотеку. Як часто?
- Зробити опитування батьків щодо їхніх улюблених книжок у дитячі роки; з'ясувати, чому саме ці книги їм найбільше подобалися.
- Скласти окремий перелік улюблених творів мами й тата. Порівняти їхні дитячі уподобання, зробити висновки.

- Прочитати улюблені дитячі книги батьків. Визначити для себе один найкращий твір із маминого і татиного переліків книг.
- Виготовити рекламну листівку для однокласників "Прочитай улюблену книгу моїх батьків!"
- Презентувати свою роботу в проекті.

Колективне завдання

- Організувати книжкову виставку "Дитяча книжкова полиця наших батьків".
- Підготувати святкову презентацію роботи у проекті, запросити батьків.

Методи дослідження: опитування, анкетування, аналіз, порівняння, оцінювання, синтез.

Творчі проекти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників. Вона розвивається, підпорядковується кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Кінцевим продуктом творчого проекту можуть бути журнал, альманах, виставка малюнків, свято, вистава, сценка тощо.

Наприклад, метою творчого проекту "Наш клас має таланти" є підтримка обдарованих дітей класу, створення для них ситуації успіху. Кінцевий продукт проекту – святкове дійство "Наш клас має таланти".

Рольові, ігрові проекти. Ігровий проект передбачає виконання ігрових ролей у моделях / ситуаціях, що об'єднуються загальною ідеєю. Це можуть бути ролі історичних постатей, казкових героїв, персонажів літературних творів, соціальні або професійні ролі; можуть бути використані сюжети літературних творів, казок. Ігрові проекти можуть здійснюватися у формі уявної подорожі, конференції, симпозіуму, журналістського розслідування. Наприклад, учням 4-го класу можна запропонувати взяти участь у проекті "Подорожуємо разом із казковими героями" (кінцевий продукт – маршрут екскурсії різними природними зонами України).

Інформаційні проекти спрямовані на збір даних про якийсь об'єкт або явище. Вони передбачають ознайомлення учасників з інформацією, її аналіз і узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Такі проекти часто інтегруються в дослідницькі і стають їх органічною частиною.

Наприклад, інформаційний проект "Мої домашні улюбленці" (збір інформації про особливості догляду за домашніми тваринками; кінцевий продукт – книга "Догляд за домашніми улюбленцями").

Практичні (практико-орієнтовані) проекти відрізняє чітко визначений із самого початку результат діяльності його учасників, який враховує їхні соціальні інтереси. Такий проект потребує ретельно продуманої структури, сценарію діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них, чітких висновків, участі в оформленні результатів кінцевого продукту.

Короткий опис практичного проекту "Казкове морозиво"

Основна ідея проекту. Працівники фабрики з виготовлення морозива звернулися до учнів четвертого класу з проханням розробити ескізи упаковки до нового морозива "Казковий смак". Учні разом з учителем обдумують та обговорюють таку пропозицію і вирішують виготовити серію упаковок із зображенням епізодів з різних народних та літературних казок. Така учнівська пропозиція подобається виробникам морозива.

Практична мета проекту: зробити морозиво "Казковий смак" привабливим для маленьких споживачів.

Навчальна мета проекту: узагальнити та поглибити знання четвертокласників з теми "Народна казка" та "Літературна казка".

Групи. Учні об'єднуються в групи "Народна казка" та "Літературна казка".

Завдання

Група "Народна казка" (ролі: керівник групи, літературний редактор, художник, дизайнер)

- Прочитати 5 народних казок (за переліком, який пропонує вчитель)
- Обрати найцікавіші епізоди, намалювати до них ілюстрації.
- Підібрати короткі й влучні цитати до кожного епізоду.
- Створити 5 упаковок для морозива "Казковий смак".

Група "Літературна казка" отримує те ж завдання на матеріалі літературних казок.

Кінцевий продукт. Серія із 10 упаковок із зображенням казкових сюжетів для морозива "Казковий смак".

Отже, можна зазначити, що системне запровадження проектної технології в школі (починаючи з початкової ланки) призводить до того, що учні поступово опановують її не тільки як навчальну технологію, вміння самостійно вчитися,

критично мислити, але також як метод організації та планування своєї подальшої життєдіяльності. Врешті це сприяє підготовці молоді, яка ґрунтує свою діяльність на основі демократичних цінностей, схильна до навчання впродовж життя, здатна бути конкурентноздатною на європейському і світовому освітніх просторах та на ринку праці.